

BOREC 690–693, LXIV/2012

AVTORSKI IZVLEČKI IN
POVZETKI

AUTHORS' ABSTRACTS AND
SUMMARIES

★ OKRUŠKI

Okruški so niz 10 črtic, otroških spominov na družino med drugo svetovno vojno in odrasla interpretacija le-teh. Oče, Metod Senčar, je bil predvojni socialist, z naprednimi idejami o skupni lastnini je želel predati svojo trgovino z mešanim blagom v skupno last pod njegovim vodstvom. Takoj ob izbruhu vojne je v Budimpešti kupil tiskarski stroj in v Štrigovi, v Banfiju, so organizirali ilegalno tiskarno. Teta Nada je bila sekretarka SKOJ-a in je raznašala letake po Pomurju. Vendar so aktiviste takoj razkrinkali in jih onemogočili. Oktobra 1941 so očeta in njegove soborce aretirali in jih zaprli v lokalni zapor, kjer so jih mučili in izmaličili. Domači so zapornikom vsak dan nosili hrano, otrokom pa so prikrivali, kaj se dejansko dogaja. Po enem tednu so zapornike premestili v zapor v Mursko Soboto, od tam pa v Vác blizu Budimpešte. Tam je bil oče zaprt eno leto, nato pa so ga skupaj z mlajšimi zaporniki poslali na fronto, kjer so pobirali mine pred nemškimi vojaki. Starejše so odpeljali v koncentracijska taborišča. Od 27 moških, ki so bili poslani na fronto, sta se vrnila le dva. Eden od njiju je bil Majdin stric, ki je lahko šele po enem letu povedal Majdini mami, da je njen mož umrl od lakote in bolezni. Stričeva pripovedovanja so bila edina pričevanja o tem, v kakšnih razmerah je 9. marca 1943, na Majdin rojstni dan, umrl njen oče.

Ideale in cilje, za katere so med NOB umirali napredni ljudje in partizanski borci, danes cenijo le redki. Sedanje stanje v slovenski družbi in razumevanje današnje realnosti nas ponovno postavljata pred izziv in v nov boj za iste vrednote. Danes smo spet tam, v bojih za solidarnost, pravičnost, za svet enakopravnih ljudi, svet, ki ne bo poznal izkoriščanja in zatiranja. Pa vendar smo tudi druge: smo močnejši, črpamo iz preteklih izkušenj in bojev, in nosimo prapor spomina.

KLJUČNE BESEDE: *2. sv. vojna, Prekmurje, spomini, Metod Senčar, Marta Rajh, por. Senčar, Nada Rajh, Drago Senčar, Dušan Senčar, NOB, SKOJ, socializem, zapor v Vácu.*

MAJDA SENČAR

* FRAGMENTS

Majda Senčar's *Fragments* is a series of ten sketches, childhood memories of her family during WWII and their grown-up interpretation. Majda's father, Metod Senčar, was a pre-war socialist with progressive ideas about collective ownership who wanted to transfer his general store into collective ownership under his management. At the outbreak of war, he bought a printing press in Budapest and at Banfi in Štrigova set up an illegal printing shop. Her aunt Nada was Secretary of the Young Communist League of Yugoslavia (SKOJ) and distributed leaflets in Pomurje. But the activists were immediately exposed and their activities thwarted. In October 1941, her father and his comrades were arrested and put in the local prison where they were tortured and disfigured. The prisoners' families brought them food every day and hid the truth from the children. After a week, the prisoners were moved to the prison in Murska Sobota and then to the one in Vác near Budapest. Her father was kept there for a year and then, together with the younger prisoners, sent to the front line to remove mines for German soldiers. The older prisoners were taken to concentration camps. Of the 27 men sent to the front line only two returned. One of them was Majda's uncle, who needed a year to tell Majda's mother that her husband had died of hunger and illness. Her uncle's accounts were the only testimony about the conditions in which, on 9 March 1943, on Majda's birthday, her father died.

Very few people nowadays appreciate the ideals and goals which progressive people and partisans died for during the National Liberation War. The current state of Slovenian society and the understanding of today's reality again place us before this challenge and push us into a new struggle for the same values. Today, we are again in the same place, fighting for solidarity, justice, a world of equal rights, a world without exploitation and repression. And, yet, we are also elsewhere: we are stronger, drawing from past experiences and struggles, and carrying the banner of memory.

KEYWORDS: *WWII, Prekmurje, memories, Metod Senčar, Marta Rajh, Lieut. Senčar, Nada Rajh, Drago Senčar, Dušan Senčar, National Liberation War, Young Communist League of Yugoslavia, socialism, prison in Vác.*

STANISLAV JUŽNIČ

★ MOJA DEDEK IN STRIC NA RAZPOTJU:
V SPOMIN NA LADISLAVA KIAUTO

Opisana je življenjska pot ljubljanskega stražnika in nazadnje glavnega stražmojstra Policijskega zbora v Ljubljani Ivana Pasarja. Bil je vrhunski policist okupirane Ljubljane. Ob njegovi zgodbi se odvija pripoved njegovega zeta Ladislava Kiaute, večno zabavnega uporniškega anarhista, sprva celo zapornika sodelavcev svojega bodočega tasta in nato zagnanega borca, zgodovinarja revolucionarne OF, za katero je nosil glavo v torbi vse do Golega otoka. Po trpki otoški preizkušnji je svoja dela objavljajal predvsem pri Založbi Borec, ki ji je ostal zvest domala četrto stoletja.

KLJUČNE BESEDE: *glavni stražmojster Ivan Pasar, pisatelj in zgodovinar Ladislav Kiauta, Ljubljana, druga svetovna vojna, Založba Borec.*

STANISLAV JUŽNIČ

★ MY GRANDFATHER AND UNCLE AT THE CROSSROADS:
IN REMEMBRANCE OF LADISLAV KIAUTA

The contribution focuses on the life of Ljubljana Sergeant Major Ivan Pasar. He was a high-ranking policeman in occupied Ljubljana. In addition to his story, the contribution also relates the story of his son-in-law Ladislav Kiauta, a funny anarchistic rebel, at first even a prisoner of his future father-in-law's colleagues and later a fighter and a historian of the revolutionary Liberation Front, for which he risked his neck all until his Goli Island calvary. After this, his works were published mostly by the Borec Publishing House, to which he remained faithful for a quarter of a century.

KEYWORDS: *Sergeant Major Ivan Pasar, writer-historian Ladislav Kiauta, Ljubljana, WWII, Borec Publishing House.*

★ POLITIČNE IMPLIKACIJE POSTONOVE TEORETSKE PRENOVE MARKSIZMA

Moishe Postone v delu *Time, Labour and Social Domination* opravi izvirno reinterpretacijo Marxove kritike politične ekonomije. Reinterpretacijo gre pri tem razumeti predvsem z vidika uveljavljenih marksističnih pristopov k obravnavi Marxove teorije. Številne med njimi Postone kritizira kot predstavnike tradicionalnega marksizma, ki si prizadevajo za emancipacijo dela v kapitalizmu, ne naslavljajo pa temeljnega pogoja odprave kapitalizma, torej emancipacije od dela. Besedilo na tej podlagi kritizira tudi prevladujoče interpretacije vznika neoliberalizma, češ da je ta strogo politični fenomen, ki ga je mogoče premagati zgolj s političnimi sredstvi. Namesto tega je treba v neoliberalizmu videti predvsem politični odgovor na materialne procese v samem jedru kapitala, ki so pripeljali do nove zgodovinske dinamike v razvoju kapitalizma. V sklepnem delu je podana kritika nedavnih levičarskih gibanj, predvsem gibanja Occupy. Ta namreč niso uspela nasloviti temeljnih protislovij kapitalizma in so v večini primerov ostajala na ravni moralne kritike. Namesto tega avtor zgodovinsko nalogo levice v boju proti kapitalizmu vidi predvsem v ostrejšem in velikopoteznejšem nasprotovanju kapitalizmu. Dva temeljna elementa tega sta profesionalizacija radikalne levice in njena institucionalizacija. Pri tovrstnih naporih pa je nujno potrebno imeti v mislih prav Postonov uvid, da buržoaznih institucij ni mogoče ukrojit v skladu z interesi dela, temveč jih je treba predvsem odpraviti.

KLJUČNE BESEDE: *Moishe Postone, tradicionalni marksizem, neoliberalizem, abstraktno delo, Occupy Wall Street, institucije, profesionalizacija.*

ANEJ KORSIKA

* THE POLITICAL IMPLICATIONS OF MOISHE POSTONE'S THEORETICAL MODERNIZATION OF MARXISM

In *Time, Labour and Social Domination*, Moishe Postone provides an original reinterpretation of Marx's critique of political economy. This reinterpretation should be understood from the standpoint of the dominant Marxist interpretations of Marx's theory. Postone characterizes many of these as representatives of traditional Marxism, which strives for the emancipation of labour in capitalism, but does not address the fundamental condition of the abolishment of capitalism, i.e. the emancipation from labour. On this basis, the article criticizes the predominant interpretations of the onset of neoliberalism, which it perceives as a strictly political phenomenon that can be overcome by merely political means. In contrast, neoliberalism should be seen primarily as a political answer to material processes at the very core of capital, which have led to a new historical dynamics in the development of capitalism. In the concluding part, the author provides a critique of recent leftist movements, especially the Occupy movement. These have not been able to address the fundamental contradictions of capitalism and have in most cases remained at the level of moral critique. Instead, the historical task of the Left in the struggle against capitalism should be in a fiercer and more ambitious fight against capitalism. Two elements of this should be professionalization and institutionalization of the radical left. These efforts should be accompanied by Postone's insight that bourgeois institutions ultimately cannot work in the interest of labour and must be abolished.

KEYWORDS: *Moishe Postone, traditional Marxism, neoliberalism, abstract labour, Occupy Wall Street, institutions, professionalization.*

MOISHE POSTONE

★ LUKÁCS IN DIALEKTIČNA KRITIKA KAPITALIZMA

Postone raziskuje dialektiko kapitalizma ob kritični obravnavi Lukácsevega slovitega eseja *Postvarjenje in zavest proletariata*. Po Postonu sega Lukácseva kritika onkraj vprašanj trga in privatne lastnine, s tem ko poskuša kritično zajeti in družbeno utemeljiti zgodovinske procese racionalizacije in kvantifikacije družbenega življenja, kot tudi abstraktne načine vladanja in dominacije, ki jih ni mogoče ustrezno razumeti na način konkretne osebne oziroma skupinske dominacije. Toda, kot pokaže Postone, ostaja Lukácseva teorija vpeta v spono »tradicionalnega marksizma«, ki kapitalizem dojema zlasti na temelju razrednih razmerij, ki jih strukturirata tržna ekonomija in zasebna lastnina produkcijskih sredstev. Postone se vrača k Marxovi konceptualizaciji blaga v *Kapitalu* in na podlagi slednje poskuša Lukácsa osvoboditi omejitev tradicionalnega marksizma. Postone trdi, da v *Kapitalu* mesto historičnega subjekta zaseda sam kapital kot odtujena struktura družbenega posredovanja in ne proletarijat, kot je trdil Lukács. Po takšnem pojmovanju pa socializma ne moremo več razumeti kot samoudejanjenja proletariata, temveč kot gibanje, ki teži k preobrazbi odtujenih struktur dominacije v strukture resničnega samoposredovanja.

KLJUČNE BESEDE: *Lukács, Marx, dialektika, delo, forma, Hegel, blago, kapitalizem, abstraktna dominacija, zgodovinski subjekt.*

MOISHE POSTONE

★ LUKÁCS AND THE DIALECTICAL CRITIQUE OF CAPITALISM

Postone explores the dialectics of capitalism through a critical reappropriation of Lukács' famous essay *Reification and the Consciousness of the Proletariat*. According to Postone, Lukács' critique extends beyond a concern with the market and private property as it seeks to critically grasp and socially ground the processes of rationalization and quantification of social life, as well as the abstract mode of power and domination, which cannot be adequately understood in terms of concrete personal or group domination. Postone, however, shows that Lukács' theory falls short in its attachment to "traditional Marxism", which, according to Postone, understands capitalism essentially in terms of class relations structured by a market economy and private ownership of the means of production. Postone returns to Marx's conceptualization of commodity in *Capital* in order to revise Lukács away from traditional Marxism. He argues that, in *Capital*, the position of the historical subject is taken by capital itself, understood as an alienated structure of social mediation, and not by the proletariat as proposed by Lukács. As a consequence, socialism can no longer be conceived as the self-realization of the proletariat, but should instead be considered a movement that aims to transform alienated structures of domination into structures of true self-mediation.

KEYWORDS: *Lukács, Marx, dialectics, labour, form, Hegel, commodity, capitalism, abstract domination, historical subject.*

★ TEORETIZIRATI SODOBNI SVET:
ROBERT BRENNER, GIOVANNI ARRIGHI,
DAVID HARVEY

Članek izhaja iz opažanja, da se sodobni svet po svojih značilnostih močno razlikuje od sveta, nastalega neposredno po drugi svetovni vojni. Moişhe Postone analizira knjige treh avtorjev, ki se vsak po svoje lotevajo te preobrazbe: *The Economics of Global Turbulence: A Special Report on the World Economy* Roberta Brennerja; *Dolgo dvajseto stoletje: kapitalizem, denar in moč* Giovanni Arrighija in *The Conditions of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change* Davida Harveyja. Postone v pričujočem članku analizira teoretska izhodišča vsakega od navedenih del z namenom, da bi problematiziral naravo in značilnosti teorije, ki bo sposobna misliti tako današnji kapitalizem kot tudi onkraj njega. Postone izpostavlja pozitivne plati vsake izmed navedenih knjig, vendar ugotavlja, da je prvenstveno ekonomska analiza Roberta Brennerja nezadostna, saj spregleduje spremembe v socialnih, kulturnih in političnih dimenzijah družbenega življenja, medtem ko Arrighijev eklektični opis dobe ameriške hegemonije odstopa od njegove (in Braudelove) teorije prehoda sistemskih ciklov akumulacije, kar kaže na deskriptivni značaj teorije in napačno razumevanje nekaterih temeljnih konceptov marksizma. Postone zaključí, da je Harveyjeva razlaga najcelovitejša, saj poleg političnoekonomskega razvoja analizira tudi »spremenjene konfiguracije življenja«. Vendar pa niti Harvey niti preostala dva avtorja ne zajemajo dovolj v današnji kapitalizem vpisanih točk njegovega preseganja – kar bo naloga resnično zadostne teorije.

KLJUČNE BESEDE: *Brenner, Arrighi, Harvey, kapital, zgodovinska preobrazba, profitna mera, akumulacija, površinska/globinska struktura.*

MOISHE POSTONE

* THEORIZING THE CONTEMPORARY WORLD:
ROBERT BRENNER, GIOVANNI ARRIGHI,
DAVID HARVEY

The article begins by noting that the contemporary world differs in its characteristics from the world that emerged directly after the Second World War. Moishe Postone analyses the works of three authors, who each in his own way attempt to grasp this transformation: *The Economics of Global Turbulence: A Special Report on the World Economy* by Robert Brenner; *The Long Twentieth Century: Money, Power, and the Origins of Our Times* by Giovanni Arrighi and *The Conditions of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change* by David Harvey. In this essay, Postone analyses the theoretical assumptions of each of these works in order to problematize the nature and the characteristics of a theory capable of thinking capitalism today as well as beyond it. Postone points out the strong sides of each work, but concludes that Robert Brenner's primarily economic analysis falls short as it ignores changes in the social, cultural and political dimensions of societal life, while Arrighi's eclectic account of the age of U.S. hegemony differs from his (and Braudel's) theory of the transition between systemic cycles of accumulation, which indicates the descriptive character of the theory as well as an incorrect understanding of some fundamental Marxist concepts. Postone concludes that Harvey's account is the most comprehensive as it not only analyses politico-economic developments but also the "changed configurations of life". Neither Harvey nor the two remaining authors, however, adequately grasp the points of the eventual overcoming of capitalism, which are already inscribed into it today – the task of a truly adequate theory.

KEYWORDS: *Brenner, Arrighi, Harvey, capital, historical transformation, rate of profit, accumulation, surfaceldeep structure.*

★ VREDNOSTNA FORMA, ABSTRAKTNO DELO IN DENAR

Članek se ukvarja z analizo treh osnovnih kategorij (kritike) politične ekonomije: blaga, vrednosti in (abstraktnega) dela. Posebna pozornost je posvečena razliki med klasiki politične ekonomije (zlasti Smithom in Ricardom) in Marxom, kar zadeva teoretski pristop k tem kategorijam. V navezavi na Postonovo reinterpetacijo Marxove kritike politične ekonomije, razvito v študiji *Time, Labour, and Social Domination*, članek poskuša pokazati, da je ena ključnih razlik pri operiranju s kategorijami, kot so blago, vrednost in delo, v tem, da pri klasikih zaradi pomanjkljivosti njihove kategorialne analize te kategorije nujno privzamejo obliko nediferenciranih, transhistoričnih pojmov, medtem ko Marx pokaže, da gre za zgodovinsko in družbeno specifične kategorije, katerih veljavnost je omejena na kapitalistično družbeno formacijo. Članek razvija tezo, da je ena temeljnih pomanjkljivosti klasične politične ekonomije v tem, da v svojo analizo blaga in vrednosti ni vključila denarja. Prav odsotnost koncepta denarja v njihovi delovni teoriji vrednosti je namreč klasikom onemogočila, da bi osnovne kategorije mislili kot zgodovinsko in družbeno specifične, kar jih je vodilo k transhistorični viziji proizvodnje, bogastva in dela v kapitalistični družbeni formaciji. Na drugi strani je Marx šele z vpeljavo koncepta denarja kot specifične *družbene forme* bogastva in dela v kapitalistični družbi lahko zajel družbene in zgodovinske specifičnosti osnovnih kategorij in kapitalističnega proizvodnega načina.

KLJUČNE BESEDE: *marksizem, politična ekonomija, abstraktno delo, denar, blago, vrednostna forma, družbena forma.*

* VALUE-FORM, ABSTRACT LABOUR AND MONEY

In this article, I address the analysis of three basic categories of (the critique of) political economy: commodity, value and (abstract) labour. In particular, I analyze the difference between the classics of political economy (especially Smith and Ricardo) and Marx when it comes to their respective theoretical approaches to those categories. Referring to the reinterpretation of Marx's critique of political economy as developed in Postone's *Time, Labour, and Social Domination*, I argue that one of the key differences in dealing with categories such as commodity, value and labour is that the classics, due to the deficiencies of their categorical analysis, necessarily grasp these categories in a form of undifferentiated trans-historical notions, while Marx demonstrates that they are, on the contrary, historically and socially specific categories limited to the capitalist social formation. My thesis is that one of the fundamental inadequacies of classical political economy is the absence of the concept of money in its labour theory of value. This absence is precisely what made it impossible for the classics to comprehend the basic categories as historically and socially specific, leading them to a trans-historical notion of production, wealth and labour in a capitalist social formation. On the other hand, Marx was able to perceive the social and historical specificity of the basic categories and the capitalist mode of production precisely because he introduced the concept of money as a specific *social form* of wealth and labour in capitalist society.

KEYWORDS: *Marxism, political economy, abstract labour, money, commodity, value form, social form.*

★ VPLIV JEZIKA NA SVETOVNI NAZOR IN NA RAZPOLOŽENJE

Prispevek zajema tri predavanja, ki jih je imel poljski jezikoslovec Jan Baudouin de Courtenay v Københavnu konec maja in v začetku junija 1923 na povabilo Komiteja Raska Ørstedta. Tematiko je avtor takole orisal: »Tema, ki sem jo izbral, se deli na dva dela. V prvem delu bi se rad dotaknil *vpliva* jezikovnega mišljenja na človeško mišljenje in na človeško občutenje z različnih strani *na splošno*. Drugi del pa naj bi bil posvečen kar se da vsestranski osvetlitvi *povezave*, ki verjetno obstaja *med razlikovanjem slovničnih spolov* ter *svetovnim nazorom in razpoloženjem* posameznikov, ki so obremenjeni s to jezikovno izroditvijo.« Predavanja je vsebinsko razčlenil takole: I. *Vpliv jezikovnega mišljenja na splošno* (§ 2–30): § 2–3 Vzajemni vpliv jezikovnega mišljenja in človeškega mišljenja nasploh. Pomen jezika kot takega. Človeška megalomanija; § 4–5 Jezikovna različnost. Večjezičnost. Materni jezik. Sovraštvo do narodov in spoštovanje narodov. Medsebojno preganjanje na osnovi jezikovne različnosti; § 6 Jezikovni purizem in jezikovna ksenofobija; § 7 Učenje tujih jezikov; § 8 Sredstva spoštovanja stopnje izobrazbe in socialnega položaja; § 9 Različni slogi govorjenja in pisanja; § 10–14 Jezikovno znanje. Svet kot slovar; § 15 Besedni fanatizem; § 16 Moč besede; § 17–18 Pravila in izjeme. Fleksija in aglutinacija. Homonimija in sinonimija. Umetni svetovni jeziki; § 19 Kvantitativno mišljenje; § 20–28 Pisava, pisanje. Alfabetizem in analfabetizem. Vpliv pisave na svetovni nazor in razpoloženje. Fonetično-akustična pisava in ideografija. Fonemografija. Morfemografija. Monoprincipizem in poliprincipizem. Domače besede in izposojenke. Dar razvozlanja beročega. Zgodovinski način pisave. Vpliv jezika na skupine narodov in nacionalnosti. Vzorednost in nevzorednost med pisnimi in glasovnimi vrstami. Zamenjevanje pojmov; § 29–30 Vpliv svojskosti danega jezika na njegovo obravnavo pri domačih slovničarjih. II. *Različni jezikovni spoli in njihova povezava s svetovnim nazorom in razpoloženjem zadevnih posameznikov in narodov* (§ 31–44): § 31–36 Dejstvo obstoja slovničnih spolov. Jeziki z razlikovanjem spolov in brezspolski jeziki. S tega stališča različne skupine arioevropskega jezikovnega sveta. Spolski eksponenti pri samostalnkih in pri besedah, ki jih določajo; § 37–40 Spoli treh vrst: (1) Seksualizacija človeškega mišljenja; (2) Biološke razlike živega in neživega; (3) Sociološka postavitev moških oseb nasproti vsemu preostalemu svetu. Samostalniki ženskega spola kot izpeljanke iz samostalnikov moškega spola. Eva iz Adamovega rebra. Lastno gospodarstvo jezikovnega mišljenja. Skupni plesi; § 41–44 Velik vpliv obveznega spolskega označevanja na psiho. Obvezno navajanje barve las in vere v potnih listih. Požidenje jezikovnega mišljenja. Predstava lastnine. Razlikovanje določnosti in nedoločnosti. III. *Povezava spolskega razlikovanja s svetovnim nazorom in razpoloženjem* (§ 45–60): § 45–47 Medsebojni vpliv in medsebojna izmenjava med zunanjimi svetovi in človeško psiho. Literarna dejavnost. Šale in besedne igre. Zakonodaja. Deset Božjih zapovedi. Institucije in časti. Čisto svetni kodeksi in zakoniki. Enakopravnost pornografije. »Platonska ljubezen«. Seksualizirane substančne predstave se medsebojno oplajajo. Jezik mitologije. Ustvarjalna moč na področju znanosti, literature,

pesništva, umetnosti. Možganski erotizem; § 49–55 Beseda postane sila in telo. Jezikovno mišljenje je ustvarilo mnoge bogove in obljudilo nacionalni Olimp. Bogovi in boginje. Etimološki miti. Zevs kot božanski Don Juan. Stari hebrejski samec se ukloni arijskemu vplivu in se poroči. Čarovnice in hudič. Srednjeveški krščanski fanatizem. Moške in ženske podobe / liki umetniških utelešenj; § 56–57 Predstava spola kot nadloga, kot mora, kot težke sanje. Beg pred skušnjavami. Puščave in samotarska bivališča. Spokorniki in menihi. Samopremagovanje. Boj s seksualnimi skušnjavami in halucinacijami. Erotična ljubezen do device Marije in Jezusa Kristusa. Potujoči vitezi. *Immaculata conceptio*. Memento sexus! »Na začetku je bil spol«; § 58–60 Erotična monomanija. Fiziološko in etično škodljivi umetniški izdelki. Deprivacija, degeneracija. Podobe iz sanj v budnem stanju. Erotična blaznost. Erotično-religiozno-sadistična sla. *Ecclesia militans*. Arijska in semitska rasa. Blagoslov in prekletstvo. Prijatelj in sovražnik. Spoznati sovražnika.

KLJUČNE BESEDE: *Jan Baudouin de Courtenay, svetovni nazor, slovnčni spol, jezikoslovje, zgodovina, etnografija, mitologija, religija, politika, ksenofobija, seksizem.*

JAN BAUDOUIN DE COURTENAY

* THE INFLUENCE OF LANGUAGE ON WORLD-VIEW AND MOOD

The contribution includes three lectures delivered by Polish linguist Jan Baudouin de Courtenay in Copenhagen at the end of May and the beginning of June 1923 at the invitation of the Rask Ørsted Committee. The author delineated the topic as follows: "The chosen topic has two parts. In the first part, I would like to touch upon the *influence* of linguistic cognition on human cognition and human feelings from various aspects *in general*. The second part will focus on an all-round elucidation of the *connection* that probably exists between *grammatical gender distinction* and *the world-view and mood* of individuals burdened by this linguistic degeneration." He sectioned the lectures thus: I. *The Influence of Linguistic Cognition in General* (§ 2–30): § 2–3 Mutual influence of linguistic cognition and human cognition in general. The significance of language as such. Human megalomania; § 4–5 Linguistic diversity. Multilingualism. Mother tongue. Hate and respect for nations. Mutual persecution on the basis of linguistic difference; § 6 Linguistic purism and linguistic xenophobia; § 7 Learning foreign languages; § 8 The means of respecting the level of one's education and one's social position; § 9 Various styles of speaking and writing; § 10–14 Linguistic knowledge. The world as a dictionary; § 15 Verbal fanaticism; § 16 The power of the word; § 17–18 Rules and exceptions. Inflection and agglutination. Homonymy and synonymy. Artificial world languages; § 19 Quantitative cognition; § 20–28 Script, writing. Literacy and illiteracy. The influence of script on one's world-view and mood. The phonetic-acoustic script and ideography. Phonemography. Morphemography. Monoprincipism and poliprincipism. Domestic words and loan words. The reader's gift of deciphering. Historical script. The influence of language on the groups of nations and nationalities. Parallelism and non-parallelism

between graphic and phonetic series. Mistaking of concepts; § 29–30 The influence of the peculiarity of a given language on its treatment by domestic grammarians. II. *Various Grammatical Genders and Their Connection with the World-View and Mood of Respective Individuals and Nations* (§ 31–44): § 31–36 The fact of the existence of grammatical genders. Languages with gender distinction and genderless languages. In view of this, various groups of the Ario-European linguistic world. Gender exponents in nouns and the words that determine them; § 37–40 Genders of three types: (1) The sexualisation of human cognition; (2) Biological differences between the animate and the inanimate; (3) The sociological comparison of male persons with the rest of the world. Female nouns as derivatives from male nouns. Eve from Adam's rib. Economy proper to linguistic cognition. Common dances; § 41–44 Powerful influence of obligatory gender marking on the psyche. Obligatory listing of hair colour and religious belief in passports. Jewification of cognitive thought. The notion of property. The distinction between definiteness and indefiniteness. III. *The Connection of Gender Distinction with One's World-View and Mood* (§ 45–60): § 45–47 Interaction and mutual exchange between external worlds and the human psyche. Literary activity. Jokes and wordplay. Legislation. The Ten Commandments. Institutions and dignities. Purely secular codices and codes. The equality of pornography. "Platonic love". Sexualised substantial ideas mutually fertilise each other. The language of mythology. Creative power in the field of science, literature, poetry, art. Brain eroticism; § 49–55 The word became force and body. Linguistic cognition created many gods and peopled the national Olympus. Gods and goddesses. Etymological myths. Zeus as a divine Don Juan. An old Hebrew bachelor submits to the Arian influence and gets married. Witches and the devil. Medieval Christian fanaticism. Male and female images/characters of artistic embodiments; § 56–57 Perception of gender as a nuisance, nightmare, heavy dream. Flight from temptation. Deserts and reclusive dwellings. Penitents and monks. Mortification. The struggle with sexual temptations and hallucinations. Erotic love for the Virgin Mary and Jesus Christ. Knights-errant. *Immaculata conceptio*. Memento sexus! "In the beginning was gender"; § 58–60 Erotic monomania. Physiologically and ethically harmful products. Deprivation, degeneration. Dream images in a waking state. Erotic frenzy. Erotic-religious-sadistic drive. Ecclesia militans. Arian and Semitic races. A blessing and a curse. Friend and enemy. Know the enemy.

KEYWORDS: *Jan Baudouin de Courtenay, world-view, grammatical gender, linguistics, history, ethnography, mythology, religion, politics, xenophobia, sexism.*

MAJA MURNIK

★ ODER 57: ZAČETKI GLEDALIŠKIH INOVACIJ V SPECIFIČNIH DRUŽBENOPOLITIČNIH RAZMERAH

Oder 57, alternativno gledališče, ki je začelo delovati leta 1957 in bilo ukinjeno leta 1964, je bilo v osnovi literarno, na tekstu temelječe gledališče. To pomembno poglavje slovenske kulture pripada prvemu valu eksperimentalnosti v slovenskem gledališču, ki je nastopil v drugi polovici petdesetih in v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja. Gledališko eksperimentiranje se je nato nadaljevalo konec šestdesetih let z ustanovitvijo Gledališča Pupilije Ferkeverk in nato v sedemdesetih z Glejem, Pekarno in drugimi. Oder 57 tako stoji na začetku tega raziskovanja gledaliških izraznih sredstev, ki je pomenilo premik z mrtve točke tedanjega gledališča v smeri modernizacije (pa tudi modernističnosti). Primer Odra 57 tako kaže prve spremembe v razumevanju gledališkega medija na Slovenskem, saj že stoji na obratu paradigme, znotraj katere je gledališče pojmovano kot avtonomno in ne kot zgolj bolj ali manj uspešno sredstvo za prikaz literarnega dela. Če želimo na kompleksnejši način razumeti sedanje slovensko gledališče in njegove tendence, se je treba zavedati pojavov ob obratu paradigme.

Oder 57 je zanimiv tudi zato, ker je uprizoril in generiral nastanek trinajstih kvalitetnih slovenskih dram z modernističnimi potezami, ki pomenijo obračun s tedanjimi pretežno tradicionalnimi usmeritvami, v žepu katerih se je v letih po drugi svetovni vojni znašla slovenska literatura. Te drame so danes kanon slovenske povojne dramatike. Ne nazadnje pa delovanje in usoda Odra 57 kažeta možnosti in nemožnosti kritičnega delovanja in mišljenja v tedanjem času na Slovenskem, ko so bile razmere delno liberalizirane. Kažeta svojevrstno zmes politično-kulturno-umetniškega delovanja, kot se je razvila v specifičnih družbenopolitičnih razmerah.

KLJUČNE BESEDE: *slovenska povojna dramatika, alternativa, Oder 57, literarno, na tekstu temelječe gledališče, eksperimentalno gledališče, avtonomnost, modernizem, liberalizem, cenzura.*

MAJA MURNIK

* ODER 57 (STAGE 57): THE BEGINNINGS OF THEATRE INNOVATION IN SPECIFIC SOCIO-POLITICAL CONDITIONS

Oder 57, an alternative theatre founded in 1957 and shut down in 1964, was essentially a literary, text-based theatre. This important chapter of Slovenian culture belongs to the first wave of experimentalism in Slovenian theatre, which emerged in the second half of the 1950s and at the beginning of the 1960s. Theatrical experimenting continued at the end of the 1960s with the establishment of the Pupilija Ferkeverk Theatre and in the 1970s with Glej, Pekarna and others. Oder 57 thus stands at the beginning of this exploration of theatrical means of expression, which was a move out of the standstill of the theatre at the time in the direction of modernisation (and also modernism). The case of Oder 57 thus indicated the first changes in the understanding of theatre in Slovenia, for it was already based on the paradigm shift within which the theatre was conceived as autonomous and not as a more or less successful means of representing a literary work. If we want to understand contemporary Slovenian theatre and its tendencies in a more complex way, we have to be aware of the phenomena at the paradigm shift.

Oder 57 is interesting also because it staged and enabled the creation of thirteen quality Slovenian plays with modernistic characteristics which took on the predominantly traditional orientations at the time in which Slovenian literature found itself in the years following WWII. Today, these plays are the canon of Slovenian post-war drama. Last but not least, the operation and the fate of Oder 57 indicate the possibilities and the impossibilities of critical action and thought at that time in Slovenia when the conditions were partially liberalised. They show a unique mixture of politico-cultural-artistic action as it developed in specific socio-political circumstances.

KEYWORDS: *Slovenian post-war drama, alternative, Oder 57, literary, text-based theatre, experimental theatre, autonomy, modernism, liberalism, censorship.*

TEA HVALA (ur., prev. pogovora na okrogli mizi)

* KAJ JE OSTALO OD FEMINISTIČNE LEVICE?

Sodobni levičarski feminizem je politični odgovor na razmere, v katerih živimo, zato je naslov okrogle mize – Kaj je ostalo od feministične levice? – provokativen. Ob njem se zastavljajo tri pomembna vprašanja. Prvo je, kako zgodovinsko in politično sploh misliti pojugoslovanski prostor. V tem okviru je izkušnjo jugoslovanskega feminizma pomembno umestiti v čas, obenem pa jo moramo, če nočemo, da ostane zgolj zgodovinska kategorija, posodobiti. Znanje, ki izhaja iz te izkušnje, ta splet idej, se ne prenaša le od starejših generacij na mlajše, temveč tudi v obratni smeri. Lahko nam pomaga odgovoriti na vprašanje, kako preoblikovati (po)jugoslovanski feminizem v gibanje, ločeno od politik, ki nam jih podtikajo s projektizacijo feminizma, njegovim menedžmentom in drugimi praksami, ki so feminizem v tem prostoru že razdelile na aktivizem, teorijo, umetnost in druge feminizme oziroma feministične načine vstopanja v javni prostor. Drugo vprašanje je, ali govorimo o feminizmu ali o feminizmih. Kateri feminizmi so aktualni v pojugoslovanskem prostoru, kateri so pomembni za nas? Zadnje vprašanje pa je, kaj feminizmu ponujajo sodobne levičarske politike in kako se feminizem sklicuje nanje.

KLJUČNE BESEDE: *feminizem, levica, (po)jugoslovanski feminizem, revizionizem, etnonacionalizem, vojna, Ženske v črnini, umetnost, teorija, aktivizem.*

TEA HVALA

* WHAT IS LEFT OF THE FEMINIST LEFT?

Contemporary leftist feminism is a political answer to the conditions which we live in, which is why the title of the panel – What Is Left of the Feminist Left? – is provocative. It raises three important questions. The first is how to even think historically and politically the post-Yugoslav space. In this context, it is important to temporalize the experience of Yugoslav feminism, but if we do not want it to remain a mere historical category, we have to contemporize it. The knowledge originating in this experience, this web of ideas, is not transferred only from the older generations to the younger ones, but also vice versa. It can help us answer the question of how to transform (post-)Yugoslav feminism into a movement separated from politics imposed by the projectification of feminism, its management and other practices that have already divided feminism in this space into activism, theory, art and other feminisms or feminist ways of entering public space. The second question is whether there is just one feminism or whether there are several. Which feminisms currently exist in post-Yugoslav space and which are important for us? The last question is: What do leftist politics offer feminism and how does feminism refer to them?

KEYWORDS: *feminism, the Left, (post)Yugoslav feminism, revisionism, ethnonationalism, war, Women in Black, art, theory, activism.*

ANDREJ ADAM

★ MARXOVO POJMOVANJE ODTUJITVE

V eseju bom premislil Marxovo pojmovanje odtujitve. Pojem bom predstavil, vzpostavil, ga podvrgel kritiki in ga poskušal obraniti. Trenutno se zdi, da je rezultat dvoumen. Občasno si bom pomagal s filmom *Norma Rae*, ki ga je leta 1979 režiral Martin Ritt.

Čeprav se morda zdi, da je marksistično pojmovanje odtujenega dela logično slabo utemeljeno oziroma »naturalistična napaka« – iz nekega stanja človeške narave pač ne moremo izpeljati moranja – in da je logično morda tudi povsem res, da je lahko življenje v protislovnem sistemu za nekoga čisto sprejemljivo in nemara celo boljše, je neizpodbitno dejstvo, da če je mogoče pokazati, da si takšno razmišljanje lahko privoščijo le peščica ljudi, in še ti samo na račun vseh drugih, potem tovrsten sklep nima posebne teže. Sam ne vidim, kako bi lahko zanikali, da je svet radikalno spremenjen in da je mogoče spremembo pripisati le kolektivnemu delovanju celotnega človeškega rodu. In tudi ne vidim, kako bi zanikali, da je ta sprememba posledica zmožnosti človeka za kulturno, simbolno, svobodno delovanje. Gledano s tega občega vidika, je človeku seveda mogoče pripisati generično naravo, in zdi se preprosto pošteno, da plodove dela celotnega človeškega rodu uživajo posamezni konkretni ljudje, vendar ne le nekateri, temveč vsi, in to v skladu z dogovori, ki bi jih morali zopet položiti na mizo.

KLJUČNE BESEDE: *marksizem vs. liberalna politična filozofija, pojem odtujitve, odtujeno delo, generično življenje, emancipacija, film Norma Rae (1979), naturalistična napaka, David Hume, G. E. Moore, Karl Marx, Will Kymlicka.*

ANDREJ ADAM

★ MARX'S CONCEPTION OF ESTRANGEMENT

In this essay, I will consider Marx's conception of estrangement. I will present, establish, criticise and try to defend the concept. The result currently seems ambiguous. At times, I will make use of *Norma Rae*, a 1979 film directed by Martin Ritt.

Although it might seem that the Marxist conception of estranged labour is logically unjustified or a "naturalistic fallacy" – we cannot derive the 'ought' from a state of human nature – and although it might be logically true that life in a contradictory system may be perfectly acceptable and perhaps even better for some, it is an incontestable fact that if it can be shown that such reflection can be afforded only by a handful of people, and even this at the expense of others, then such a conclusion has no special bearing. I cannot see how we could deny that the world has radically changed and that the change can be ascribed only to a collective action of the entire human race. And I also cannot see how we could deny that this change is a result of people's ability to act culturally, symbolically and freely. From this general point of view, humans can be ascribed a generic nature, and it simply seems fair that the fruits of the labour of the entire human race be enjoyed by individual concrete people, all people, not only some, according to agreements that should again be put on the table.

KEYWORDS: *Marxism vs. liberal political philosophy of estrangement, estranged labour, generic life, emancipation, Norma Rae (1979), naturalistic mistake, David Hume, G. E. Moore, Karl Marx, Will Kymlicka.*

TANJA ČESEN

★ DRUŽBENA POGODBA IN ENAKOST MED LJUDMI KOT TEMELJ SODOBNE SOCIALNE EVROPE

Jean-Jacques Rousseau je z idejo o družbeni pogodbi in enakosti med ljudmi pred 250 leti sprožil globoke družbene premike, ki so privedli do francoske revolucije in omogočili več delavskih pravic, ne samo v bivših socialističnih, ampak tudi v kapitalističnih državah. Enakopravnost je glavni ideal sodobne demokratične združene Evrope. Vendar pa se neenakost med ljudmi doma in v svetu v zadnjem desetletju ponovno izrazito povečuje. Evropa se danes vse bolj oddaljuje od svojih socialnih temeljev. Evropska komisija neenakost še spodbuja z nehumanimi in neučinkovitimi ukrepi ter kaznuje tiste, ki krize niso zakrivali. Evropska integracija je sedaj na razpotju in kriza se pogloblja. Prava pot je ekonomska politika, ki je usmerjena v družbeni napredek, tj. v gospodarsko rast in zaposlovanje ter družbeno odgovorno podjetništvo in ekonomijo, odgovorno do ljudi in okolja.

KLJUČNE BESEDE: *Jean-Jacques Rousseau, družbena pogodba, enakost, EU, družbeno in do okolja odgovorno podjetništvo, družbeni napredek, socializem.*

★ TANJA ČESEN

SOCIAL CONTRACT AND THE EQUALITY OF PEOPLE AS THE FOUNDATION OF CONTEMPORARY SOCIAL EUROPE

Jean-Jacques Rousseau and his ideas on the social contract and equality triggered a deep social movement that led to the French Revolution and finally to the extension of labour rights, not only in former socialist but also in capitalist countries. Equality has been the main ideal of the modern democratic united Europe. However, in the last decades, inequality has again substantially increased all over the world. Today, Europe is increasingly dissociating from its social foundations. The European Commission even stimulates inequality with its inhuman and inefficient measures, punishing those who have not caused the crisis. The European integration is now at the crossroads, while the crisis is deepening. The proper way out is an economic policy oriented towards social progress – economic growth and employment; the right way forward is social entrepreneurship and an economy responsible towards people and the environment.

KEYWORDS: *Jean-Jacques Rousseau, social contract, equality, EU, social entrepreneurship, social progress, socialism.*

CVETKA HEDŽET TÓTH

★ PRAVICA DO UPORA – ETIČNI IMPERATIV

1. del: Antropologija upornišтва

Članek podrobno analizira nazore Vekoslava Grmiča (1923–2005) do novejšje zgodovine, še posebej v obdobju druge svetovne vojne, in njegov zavzet in pozitiven odnos do upornišтва, narodnoosvobodilnega boja in partizanstva. Slovenski osvobodilni boj je bil povsem etično utemeljen in kot tak je pomenil celo preroško poslanstvo v slovenski zgodovini. Zgodovina slovenskega naroda je zgodovina herojskega upornišтва, ki nam je pomagalo, da smo sploh preživel.

Etika je po Grmiču spričevalo humanizma; odločitev za osvobodilni boj je bila etično dejanje, prežeto s solidarnostjo in ljubeznijo do sočloveka. Grmič je tudi opozoril na slovenske katoliške duhovnike, ki so sodelovali v NOB in bili celo v partizanih, kajti dojel so, da organiziran boj proti okupatorju pomeni samoobrambo slovenskega naroda v najbolj pravem pomenu besede. Ta boj je vključeval tudi prizadevanja za socialne in siceršnje družbene spremembe.

Grmičeva antropologija upornišтва vztraja pri človekovi osebni odgovornosti zase, za drugega in tudi za razmere v svetu. Takšna odgovornost je zanj najvišje etično merilo. Prispevek tudi poudarja Grmičevo zavzetost za živeto solidarnost, kajti evanglij sam zahteva solidarnost in je dejansko socialna karizma.

KLJUČNE BESEDE: *Vekoslav Grmič, upornišтво, etika, NOB, solidarnost, evanglij.*

CVETKA HEDŽET TÓTH

★ THE RIGHT TO RESISTANCE – AN ETHICAL IMPERATIVE

Part 1: The anthropology of rebellion

The article examines in detail the views of Vekoslav Grmič (1923–2005) on recent history, especially during WWII, and his engaged and positive attitude towards rebellion, the National Liberation War and the partisan movement. The Slovenian liberation struggle was fully ethically justified and as such was a prophetic mission in Slovenian history. The history of the Slovenian nation is a history of heroic rebellion, which enabled our survival.

According to Grmič, ethics is an attestation of humanism; the decision for the liberation war was an ethical act permeated with solidarity and love for fellow human being. Grmič also pointed out that some Slovenian catholic priests cooperated in the National Liberation War and even joined the partisans, for they realised that an organised struggle against enemy forces meant the self-defence of the Slovenian nation in the truest meaning of the word. This struggle also aimed at social and other societal changes.

Grmič's anthropology of rebellion insists on one's responsibility for oneself, others and the conditions in the world. For him, such responsibility is the greatest ethical criterion. The contribution also emphasises Grmič's advocating of lived solidarity, for the Gospel itself demands solidarity and is actually a social charisma.

KEYWORDS: *Vekoslav Grmič, rebellion, ethics, National Liberation War, solidarity, Gospel.*

NAVODILA AVTORJEM

Prispevke in drugo korespondenco pošiljajte na naslov:

Uredništvo revije Borec, Publicistično društvo ZAK,

Einspielerjeva 6, 1109 Ljubljana, p. p. 2620, ali na elektronski naslov:

urednistvo@drustvo-zak.si

Uredništvo ne sprejema prispevkov, ki so bili objavljeni ali istočasno poslani v objavo drugam. Prednost imajo urejeni prispevki in v obsegu do 2 avtorskih pol. Monografske študije prijavlja izdajatelj na ločene razpise, tako da je objava študij odvisna od razpisnih rezultatov ali kako drugače pridobljenih sredstev; v vsakem primeru pa lahko društvo nastopa kot izdajatelj in poskrbi za vsebinsko in tehnično realizacijo publikacije. Nenaročenih prispevkov ne vračamo. Avtorsko pravico objavljenega prispevka zadrži izdajatelj, razen če se v pogodbi drugače določi.

Prispevki naj bodo poslani v dvojni obliki: na disketi oz. CD-ROMu ter izpisu na papir po običajni pošti. Krajše oziroma zgolj tekstovne članke lahko pošljete po elektronski pošti. Datoteke naj bodo v programu Word ali podobnem. Besedili na izpisu in v elektronski obliki naj se natančno ujemata, in izogibajte se, prosimo, pošiljanju več različic besedila; ob oddaji prispevka se le-ta šteje kot končna različica.

V primeru razprav, študij ipd. člankov naj bo le-tem priložen bodisi izvleček (do 15 vrstic) ali povzetek (do 2 str.), v slovenščini in, po možnosti, angleščini. Posebej izpostavite tudi zelene ključne besede (ok. 5).

*Prispevki naj ne presegajo obsega 1,5–2 avtorskih pol (1 ap = 30.000 znakov brez presledkov), vključno z vsemi opombami in prilogami. V besedilu dosledno uporabljajte dvojne narekovaje (»...«), npr. pri navajanju naslovov člankov, navajanih besedah ali stavkih, tehničnih in posebnih izrazih, razen pri navedbah znotraj samega navedka. Naslove knjig, periodike in tuje besede (npr. *a priori*, *epoché*, *Umwelt*, *Self* itd.) je treba pisati *ležeče*. Črtica, ki povezuje strani od–do, naj bo stični pomišljaj (–), ne vezaj (-). Slikovno gradivo (fotografije itd.) naj bo priloženo posebej in označeno na način, ki ne bo dopuščal zamenjav podnapisov. Opombe naj bodo označene z dvignjenimi indeksi – nujno uporabite samooštevilčenje! Indeksi opomb naj bodo smiselno postavljeni stično za besedo oziroma ločilo.*

Načini navajanja: pri bibliografskih podatkih navedite vsaj naslednje podatke in po spodaj predloženem sistemu. Če je le mogoče, se izogibajte inicialkam pri navajanju imen avtorjev. Namesto latinskih kratic *cf.*, *ibid.*, *op. cit.* uporabljajte slovenske kratice prim., prav tam, nav. delo. Ko posamezno referenco podate prvič, navedite vse bibliografske podatke, pri nadaljnjem sklicevanju na že navedeni vir lahko le-tega smiselno okrajšate.

Navajanje knjig, zbornikov, katalogov:

- ★ Ime in priimek avtorja, *naslov knjige*, ime založbe, kraj in letnica izdaje, navedene strani.
- ★ Emile Cioran, *Zgodovina in utopija*, prev. Tanja Lesničar Pučko, ur. Zdravko Duša, Cankarjeva založba, Ljubljana 1996, str. 40.
- ★ Prim. Catherine Chaliier, »Obličje in ime«, v: Peter Kovačič Peršin (ur.), *Personalizem in odmevi na Slovenskem*, prev. Milena Šmit, Založba 2000, Ljubljana 1998, str. 352–360.
- ★ Cioran, nav. delo, str. 31.
- ★ Prav tam, str. 49.

Navajanje člankov, neobjavljenih disertacij ipd.:

- ★ Ime in priimek avtorja, »naslov članka«, *naslov revije ali časopisa, v katerem je članek objavljen*, kraj izdajanja (za tujejezične revije), št. letnika, št. revije/časopisa, letnica (datum) izida, navedene strani.

Navajanje sekundarnih virov, povzetih oz. prepisanih citatov iz besedil nekega drugega avtorja, še neprevedenih del itd.:

- ★ Ime in priimek avtorja izvirnika, *naslov izvirnika knjige* ali »naslov izvirnika članka«, nav. v (cit. iz): ime in priimek in vsi ostali podatki knjige ali revije, v kateri so navedeni deli iz izvirnika; v takih primerih navajajte tudi avtorja prevodov citiranih odlomkov iz izvirnika oz. označite v opombi, da ste prevajalci sami. Taka opomba je smiselna tudi, če predlagate drugačen prevod od že publiciranega, ustaljene rabe ipd.

